

*С. В. Візиренко,
старший викладач кафедри фінансів і кредиту,
Запорізький національний технічний університет*

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

*С. В. Визиренко
старший преподаватель кафедры финансов и кредита,
Запорожский национальный технический университет*

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ ЗНАНИЙ

*S. V. Vizirenko,
the senior teacher of chair of the finance and the credit,
the Zaporozhye national technical university*

MODEL OF FORMATION AND REALIZATION OF REGIONAL ECONOMIC POLICY IN THE CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF ECONOMY OF KNOWLEDGE

***Анотація.** Розглянуто концептуальні засади формування та реалізації регіональної економічної політики, заснованої на економіці знань. Визначено стратегічний і тактичний аспекти реалізації основної мети регіональної економічної політики в умовах розвитку економіки знань.*

***Аннотация.** Рассмотрены концептуальные подходы формирования и реализации региональной экономической политики, основанной на экономике знаний. Определены стратегические и тактические аспекты реализации основной цели региональной экономической политики в условиях развития экономики знаний.*

***The summary.** Conceptual approaches of formation and realisation of the regional economic policy based on economy of knowledge are considered. Strategic and tactical aspects of realisation of a main objective of regional economic policy in the conditions of development of economy of knowledge are defined.*

***Ключові слова:** економіка знань, регіонально економічна політика, триєдиний характер регіональної економічної політики, модель формування та реалізації регіональної економічної політики.*

***Ключевые слова:** экономика знаний, региональная экономическая политика, триединый характер региональной экономической политики, модель формирования и реализации региональной экономической политики.*

***Keywords:** economy of knowledge, regional economic policy, triune character of regional economic policy, model of formation and realisation of regional economic policy.*

1. Вступ

Останнім часом в Україні на макrorівні відбуваються позитивні зрушення, які виявляються у формуванні більш прогресивної економічної системи, у реконструкції застарілих і створенні нових конкурентоспроможних сфер та комплексів народного господарства, у структурній перебудові промисловості та її технологічному переоснащенні тощо. Післякризове відновлення економічного зростання в Україні характеризується визначальним значенням науково-технічного прогресу і посиленням процесів інтелектуалізації основних чинників виробництва.

Фундаментальною основою змін, що відбуваються, є якісно новий тип технологічного і господарського устрою, в якому роль головного виробничого ресурсу починають грати інформація, знання і рівень делегування повноважень по їх використанню, що закріплені на рівні законів, нормативних актів і розпорядчих документів [1, с.87]. Господарські системи розвинених країн все більш трансформуються в економіку знань і процесів управління ними. Використання цих складових в даний час примножує результати господарської діяльності набагато ефективніше, ніж застосування будь-якого іншого виробничого чинника. Проте, в наявності і інша тенденція – гіпертрофоване захоплення значенням інформації і знань в економіках деяких розвинених країн, що переводить на другорядну роль реальний сектор, в якому, згідно з економічною теорією, і створюється додана вартість, що є основним чинником ефективного відтворювального процесу в суспільстві. Економіка таких країн «віртуалізується», що може призводити до небажаних наслідків. Таким чином, як і раніше ефективна державна політика в галузі управління розвитком регіональної економіки зобов'язана залишатися стержнем стратегії розвитку будь-якого регіону держави.

II. Аналіз досліджень та публікацій з проблеми

Вагомий внесок у вирішення проблем формування регіональної економічної політики на основі економіки знань зробили відомі українські вчені такі як Дзвінчук Д.І., Каленюк І.Д., Кратт О.А., Муравьєва Н.Н., Бобров В.Я., Сафонова В.Є., Рудницький А.О. та ін. Не можна залишити поза увагою дослідження російських учених Є.Н. Малигіна, Л.Г. Міляєва, В.В. Чекмарьова та ін. Високо оцінюючи вклад вітчизняних та зарубіжних науковців у вирішенні зазначених проблем, слід наголосити, що, на жаль, в Україні до тепер не розроблено ефективних підходів до формування регіональної економічної політики. Тож, продовжує існувати нагальна потреба у подальшому більш детальному вивченні концептуальних засад формування регіональної економічної політики, заснованої на економіці знань

III. Постановка завдання

Розглянуто концептуальні засади формування та реалізації регіональної економічної політики, заснованої на економіці знань.

IV. Результати

Сучасна парадигма регіональної економічної політики полягає у розумінні її як сфери потенційної інтервенції держави, саме тому вважаємо доцільним вживати термін «державна регіональна економічна політика», її класичними пріоритетами є просторове спрямування економічної діяльності держави, розбудова інфраструктури, стимулювання приватного сектора щодо розміщення підприємств у певних регіонах, фінансові заохочення підприємств, «м'які» заходи підтримки розвитку, а саме – підтримка розвитку навчально–консультаційної та бізнесової інфраструктури.

Головна мета формування державної регіональної економічної політики полягає у створенні сучасного, інтегрованого у світове виробництво, здатного до саморозвитку промислового комплексу, який відповідає аналогічним утворенням розвинутих держав світу.

Сьогодні суттєво змінюється характер і зростає роль державної регіональної економічної політики, яка є головною складовою економічної політики держави. Так, у 50-60 роки ХХ століття переважав галузевий підхід до здійснення промислової політики – захист та стимулювання розвитку певних галузей, протекціонізм у міжнародній торгівлі.

У 80 роки промислова політика переноситься в горизонтальну площину: держава не віддає переваги окремим галузям, а створює сприятливі умови, які дозволяють забезпечити конкурентоспроможність підприємств на світовому ринку [2, с.49]. Це безперечно пов'язано з поширенням процесу глобалізації економіки, збільшенням її взаємозалежності.

Досвід реформування 90-х років свідчить, що ринкові реформи, не підтверджені промисловою політикою, спроможні не тільки спричинити втрату країною її технологічних позицій на світовому ринку, але й розвиток таких негативних процесів, як значний спад виробництва, зростання безробіття та інше, що також доводить доцільність перенесення промислової політики на перший план в економічних реформах.

Зазначимо, що інноваційне спрямування світового розвитку, яке стає переважаючим у підходах до формування національної економіки, все більше впливає на визначення промислової політики держави. У ХХІ столітті врахування інноваційного фактора стає вирішальною умовою подальшого розвитку сучасних економічних систем. Тому одностайною сьогодні сприймається думка, що стає промислове зростання регіонів може бути досягнуте тільки на інноваційній основі за активного використання сучасних науково-інноваційних розробок. Лише в цьому випадку реалізуються плани високої якості зростання, ресурсозбереження, ефективності виробництва, випуску конкурентоспроможної на внутрішньому і світовому ринках продукції [3, с.112].

Отже, державна регіональна економічна політика має все більше спрямовуватись на виконання завдання вироблення інноваційно спрямованої стратегії, націленої на розвиток прогресивних технологічних укладів, застосування усього арсеналу інструментів прямого і непрямого стимулювання інноваційного процесу, а також формування комплексу інфраструктури з використанням новітніх комунікацій та інформаційних технологій.

Регіональна економічна політика повинна здійснюватись у межах єдиного правового простору і передбачає існування суб'єктивно-об'єктивних відносин між державою і регіонами. Регіональна економічна політика повинна мати триєдиний характер (рис.1): «державна регіональна економічна політика» – нормативно-правове забезпечення, фінансове, інноваційна структурна політика; економічна політика регіону – політика реалізації економічного, освітнього, наукового потенціалу територіальних громад на самоврядній основі – тобто політика місцевого економічного розвитку; міжрегіональна економічна політика – політика міжрегіональної кооперації засобами державної фінансової підтримки - державні гранти, інвестиційні проекти соціально-економічного та еколого-економічного спрямування і освітньо-наукового креативу творчих колективів, громад.

За умов економіки знань головною метою регіональної економічної політики має бути створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів, підвищення рівня життя населення, забезпечення додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного його громадянина незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі підвищення ефективності використання потенціалу регіонів, підвищення дієвості управлінських рішень, удосконалення роботи органів державної влади та органів самоврядування [4, с. 86].

Рис. 1. Триєдиний характер регіональної економічної політики

Відповідно до мети регіональної політики розвитку, заснованої на економіці знань можна виділити такі її завдання:

- входження регіону в єдиний інформаційний простір, розвиток інформаційної освіти і створення тим самим умов для стабільного покращення якості життя і підвищення ефективності праці населення регіону;
- сприяння формуванню інформаційно-комунікаційної інфраструктури і інформаційних ресурсів регіону та забезпечення прав громадян і господарюючих суб'єктів на вільний доступ до них;
- підвищення якості освіти за рахунок використання інформаційно-телекомунікаційної техніки і технологій у навчальному процесі;
- створення умов для стимулювання науки і виробництва в регіоні та забезпечення підтримки наукових досліджень в сфері розвитку і застосування інформаційно-телекомунікаційної техніки і технологій;
- створення умов для максимального використання і збільшення інтелектуального і кадрового потенціалу регіону;
- сприяння розвитку і оновленню всіх сфер діяльності в регіоні на базі широкого використання інформаційно-телекомунікаційної техніки і технологій;
- формування нових джерел надходження коштів до бюджету регіону за рахунок створення системи надання послуг підприємствам і населенню з використанням інформаційно-телекомунікаційної техніки і технологій;
- підвищення ефективності інформаційної взаємодії регіональної влади і органів місцевого самоврядування між собою та суб'єктами регіону, використовуючи ІКТ;
- сприяння розвитку міжрегіональної і міжнародної співпраці в області розробки і запровадження інформаційно-телекомунікаційної техніки і технологій.

При вирішенні поставлених завдань програми зазвичай прийнято виділяти стратегічний і тактичний аспекти реалізації основної мети регіональної економічної політики. Тактичний аспект полягає у забезпеченні збалансованого комплексно–пропорційного розвитку окремих регіонів, створенні сприятливих умов для успішного функціонування господарських об'єктів і проживання населення, для розвитку ринкових відносин. Стратегічний аспект передбачає макросоціальне обґрунтування та розробку оптимальної перспективної територіальної структури життєдіяльності населення. В рамках цих аспектів визначаються пріоритетні напрямки регіональної економічної політики.

Зокрема, регіональна економічна політика має забезпечити необхідний баланс між окремими регіонами шляхом стимулювання найрозвиненіших і запровадження вирівнюючих вальних механізмів подолання економічних та соціальних проблем «слабких» регіонів. Така політика має стимулювати інтеграційні процеси в суспільстві, протистояти ризику посилення регіональних відмінностей. Потрібно виходити з того, що основним пріоритетним завданням регіональної економічної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності економіки країни, має стати забезпечення подальшого розвитку науково–технологічного та інноваційного потенціалу регіонів. Мають бути створені умови для формування в кожному регіоні сучасного виробничого комплексу, здатного розвивати та забезпечувати внутрішні потреби, нарощувати експорт конкурентоспроможної продукції та послуг, збільшувати обсяги виробництва наукоємної промислової продукції на основі найбільш повного використання вітчизняного виробничого потенціалу.

Оскільки пріоритетом для України офіційно визнано курс на євроінтеграцію, при розробленні державної регіональної економічної політики доцільним є врахування досвіду формування регіональної політики, набутого країнами Євросоюзу та іншими економічно розвинутими країнами.

Кожна держава Євросоюзу формує власну регіональну політику, виходячи із рівня соціально-економічного розвитку і національних пріоритетів. Використання інструментів регіональної політики залежить від потенціалу регіонів, територіальних відмінностей їх розвитку, особливостей регіональних проблем, ступеня децентралізації державного управління та рівня автономії регіонів.

Характерним для регіональної політики Євросоюзу є посилення місцевої ініціативи, надання переваг регіональним інвестиціям перед регіональними стимулами, зосередження уваги на капітальних вкладеннях і зайнятості. Принципи та форми регіональної економічної політики Євросоюзу неможливо запозичити для їх реалізації в сучасних умовах в Україні. Це пов'язано із великим розривом у рівнях соціально-економічного розвитку країн, їх фінансовими можливостями, традиціями у сфері регіонального розвитку, різними науковими підходами.

Для України важливо використати досвід регіональної політики тих країн, що пройшли перехідний етап в розвитку економіки і на межі XX - XXI століть стали членами Євросоюзу. Такою державою, наприклад, є Польща. Її досвід у сфері регіональної політики свідчить про високу ефективність запровадження європейських моделей. Однак у цій країні спостерігаються суттєві відмінності національної регіональної політики від регіональної політики Євросоюзу. У повному обсязі цією країною було застосовано лише принципи регіональної політики Євросоюзу і окремі стандарти. Всі інші ключові елементи – стратегічне планування, воєводські контракти, агенції регіонального розвитку, програми підтримки депресивних територій були значно модифіковані відповідно до потреб, умов та фінансових можливостей країни [5, с.166].

Тож, приходимо до висновку, що державна регіональна економічна політика це: по-перше, історично визначений, з можливістю програмування, рівень інноваційно-технологічного розвитку суспільства і здібностей людини, виявлена в типах і формах здійснення життєдіяльності людей на основі реалізації технічних можливостей у сфері виробництва, його організації та управління; по-друге, рівень технологічної безпеки в межах економічної безпеки регіону; по-третє, інтеграція технологій з передбаченими функціями людини, уміння створювати способи виробництва; по четверте, технічна освіта та інноваційна культура.

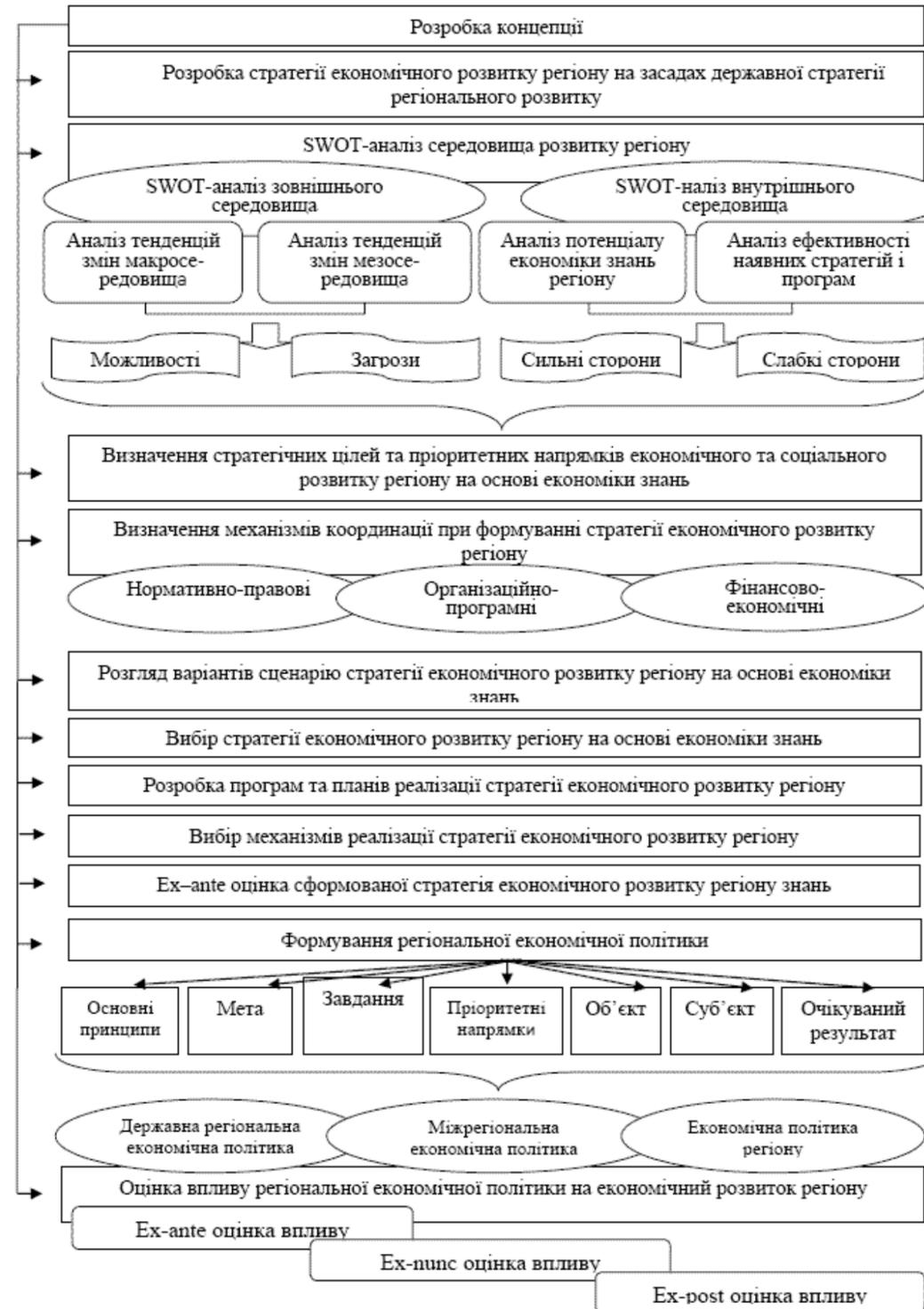
Об'єктом регіональної політики розвитку, заснованої на економіці знань є інформатизація всіх сфер виробничо-господарської діяльності регіону, яка націлена на отримання соціально-економічного ефекту для регіону від її проведення [6, с.233].

Суб'єктами регіональної політики розвитку, заснованої на економіці знань є органи влади загальнодержавного, регіонального, місцевого рівнів та органи місцевого самоврядування, громадські організації та асоціації компаній і фірм, які забезпечують розвиток потенціалу економіки знань регіону.

Модель розробки регіональної економічної політики подано на рис.2.

V. Висновки

Отже, виходячи з вищевикладеного державну регіональну економічну політику, засновану на економіці знань, слід розглядати, як систему цілей і задач, визнаних і підтриманих державою на регіональному рівні, закріплених законодавчо й орієнтованих на розвиток і державну підтримку промислового виробництва, особливо на базі наукомістких технологій і заходів, що забезпечують інноваційні процеси в сферах промисловості регіону, ефективність яких визначається рівнем інноваційно-технологічного розвитку. Така політика містить у собі систему заходів, що забезпечують досягнення цих цілей, визначення необхідних для цього фінансових, технічних і кадрових ресурсів, місце промислово-інноваційної політики в системі інших напрямів діяльності регіону і перелік ієрархічно побудованих пріоритетів.

Рис. 2. Модель розробки та контролю за реалізацією регіональної економічної політики

Література

1. Гесць В.М. Перехідна економіка // В.М. Гесць, С.Г. Панченко та ін.; за ред. В.М.Гейця. – К.: Вища школа, 2003. – 591с., с. 123
2. Яковенко Л. Теоретические аспекты промышленной политики // Л. Яковенко. - Экономика Украины. – 1999. – № 10. – С. 44-50., с. 49
3. Федуллова Л.І. Концептуальні засади державної регіональної політики в умовах інноваційного розвитку/ Стратегічні пріоритети, №1(6), 2008 р., С.112-118
4. Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики: від 25.05.2001 р. №341// Офіційний вісник України. – 2001. – №22. – Ст. 983
5. Прохорова В.М. Світовий досвід формування регіональної економічної політики/ Науковий вісник Ужгородського університету, Серія Економіка, спецвипуск 33. Частина 1, 2011, С.166-170
6. Сухай О.Є. Концептуальні підходи до формування й управління потенціалом/ Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.9, с.233-237.

Стаття надійшла до редакції 05.05.2012 р.